

Kátai-Urbán Lajos

Iparbiztonsági képzés és továbbképzés kialakulása és fejlesztése

2. rész: Az iparbiztonsági képzési igények és követelmények értékelése

10.17047/HADTUD.2015.25.1-2.57

A 2012. évben hatályba lépett új katasztrófavédelmi szabályozás által országos, területi és helyi szinten is megjelent az egységes iparbiztonsági hatósági engedélyezési és ellenőrzési rendszer. Jelen cikk célja meghatározni és elemezni az üzemeltetői és hatósági képzési igényeket és a követelményeket. A cikksorozat első részében bemutattam és értékeltem a külföldi és hazai iparbiztonsági képzési és továbbképzési lehetőségeket.

Magyarország Országgyűlése a lakosság és a környezet biztonságának növelése és civilizációs katasztrófák elleni védekezés hatékonyságának fokozása, a katasztrófavédelmi szervezetrendszer erősítése és a védelmi intézkedések eredményességének növelése érdekében a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény (továbbiakban: Kat. tv.) elfogadásával 2012. január 1. hatállyal létrehozta az egységes iparbiztonsági jog-, intézmény és eszközrendszert. [1]

Jelen cikkben azonosítom és elemzem az üzemeltetői és a hatósági képzési igényeket és a követelményeket.

Iparbiztonsági képzési és továbbképzési lehetőségek

A cikksorozat első részében bemutattam és értékeltem a külföldi és hazai iparbiztonsági képzési és továbbképzési lehetőségeket.

Az egységes iparbiztonsági rendszer működőképességét többek között jelentős mértékben befolyásolta és befolyásolja a hatósági engedélyezési és felügyeleti rendszer hatékony működtetéséhez elengedhetetlen személyi feltételek megléte. Az iparbiztonsági szakfeladatok teljesítésének minősége legfőképpen a személyi állomány képzettségi és felkészültségi szintjétől, továbbá az eljárási és módszertani eszközök biztosításától függ.

A külföldi és hazai katasztrófavédelmi, tűzvédelmi és iparbiztonsági képzést folytató oktatási intézmények és azok képzései között a tűzvédelmi, tűz megelőzési és a biztonságtechnikai területeken mutatkoznak azonos vonások. Mérnöki és szervezői képzések alap- és mesterképzésben, szakmai felsőfokú végzettséget biztosító képző és továbbképző központokban vagy a katasztrófavédelmi (veszélyhelyzet-kezelési) szervezetek szaktanfolyamain valósulhatnak meg.

Míg Nyugat-európában inkább a civil felsőoktatási intézményekben és rendészeti oktatási központokban, addig Közép- és Kelet-Európában a rendészeti felsőoktatási intézményekben és oktatási központokban folyik iparbiztonsági jellegű képzés. Konkrét iparbiztonsági alap- és mesterképzést csak a Kelet-Európai országokban azonosítottam. Iparbiztonsági mérnöki képzés pedig csak ezen országokban lelhető fel.

A hazai iparbiztonsági jellegű képzéseknek már mintegy 12 éves múltja van. A képzési programok úttörő módon az első katasztrófavédelmi törvény hatálybalépését követően alakultak ki. Valamennyi katasztrófavédelmi és tűzvédelmi felsőfokú képzés tartalmazott iparbiztonsági témaköröket a veszélyesáru-szállítás, a veszélyes üzemek ellenőrzése, a nukleáris baleset-elhárítás, valamint a veszélyesanyag-kárelhárítás témakörében. Kritikus infrastruktúra védelmi képzés a ZMNE katasztrófavédelmi mérnöki mesterszakán folyt. A hazai egységes iparbiztonsági jog-, intézmény- és szervezetrendszer létrehozását követően az NKE-n lehet felsőfokú iparbiztonsági alapképzési tanulmányokat folytatni nappali és levelező tagozaton. Mérnöki és mesterképzés iparbiztonsági szakterületen nem működik Magyarországon.

Üzemeltetői képzési igények áttekintő értékelése

Az iparbiztonsági hatósági feladat- és hatáskörök elsősorban az iparbiztonsági üzemeltetői feladatok teljesítésének ellenőrzésére szolgálnak. Az iparbiztonsági jogterület hatálya alá tartozó gazdálkodó szervezetek iparbiztonságért felelős személyeinek, szervezeteinek oktatása és felkészítése az üzemeltető hatáskörébe tartozó feladat. Azonban a szervezetek alkalmazásának eredményességéhez szükséges annak bizonyítása, hogy a megelőzési, felkészülési és balesetelhárítási (védekezési) üzemi szervezetrendszer jogszabályi követelményeknek megfelelően hatékonyan el tudja látni a tervekben és jelentésekben rögzített szakfeladatait. [2]

E követelményeknek történő megfelelést az iparbiztonsági hatóság a hatósági engedélyezési és felügyeleti ellenőrzési rendszerén keresztül ellenőrzi.

E helyen megemlíthetjük többek között a következőket:

- a) a *veszélyes üzemek* tekintetében a biztonsági dokumentáció elkészítésével megbízott gazdálkodó szervezettel és a veszélyes ipari védelmi ügyintézővel szemben támasztott képzési követelmények, amelyek a biztonsági irányítási rendszer (irányítási rendszer) kiépítésével és működtetésével függnek össze;
- b) a *létfonosságú rendszerek és létesítmények* biztonsága vonatkozásában a biztonsági összekötő személlyel szemben támasztott képzettségi követelmény;
- c) a *veszélyesáru-szállítás* tekintetében a veszélyesáru-szállítási szakértő és tanácsadó képzések és továbbképzések;
- d) a *nukleáris baleset-elhárítás* területén dolgozók esetében pedig a sugárvédelmi tanfolyami végzettségi követelmények.

A következőkben iparbiztonsági szakterületenként áttekintem a jelenleg hatályos jogszabályok szerinti végzettségi és képzési követelményeket.

a) Veszélyes üzemek üzemeltetőinek szakemberei

A veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről szóló 219/2011. (X. 20.) Korm. rendelet (végrehajtási rendelet) 7. mellékletének 6. pontja tartalmazza a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek megelőzését, hatásainak csökkentését biztosító irányítási rendszer, vagy a biztonsági irányítási rendszer működtetéséhez kapcsolódó követelményeket. [3]

A végrehajtási rendelet szerint a biztonsági jelentés, biztonsági elemzés, belső védelmi terv és a súlyos káresemény elhárítási terv elkészítésével megbízott gazdálkodó szervezet köteles legalább egy fő felsőfokú műszaki végzettséggel; felsőfokú katasztrófavédelmi, polgári védelmi vagy tűzvédelmi szakmai képesítéssel és a szakterületen legalább öt éves szakmai gyakorlattal rendelkező szakembert foglalkoztatni. [4] Követelmény még, hogy e szervezet rendelkezzen a hatóság által elfogadott kockázat- és következmény-elemző szoftverrel. A szoftver alkalmazásához szükséges tanfolyami képzés nincs előírva.

A végrehajtási rendelet 7. mellékletének 6.2 pontjában szabályozza veszélyes ipari védelmi ügyintéző alkalmazási és végzettségi követelményeit. A veszélyes ipari védelmi ügyintéző a katasztrófavédelmi hatósággal folyamatos kapcsolatot tart; követi a vonatkozó jogszabályok változását; veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos baleset, üzemzavar esetében a bekövetkező eseményről jelentést, tájékoztatást készít gondoskodik továbbá azoknak a hatóság részére történő megküldéséről; szervezi és értékeli a belső védelmi tervben foglaltak gyakoroltatását; és a belső védelmi terv pontosításáról, felülvizsgálatáról és gyakoroltatásáról jegyzőkönyvet készít, amelyet megküld a hatóság részére.

Veszélyes ipari védelmi ügyintézőként azt a személyt lehet alkalmazni vagy megbízni, aki legalább középfokú műszaki végzettséggel, és középszintű katasztrófavédelmi, polgári védelmi vagy tűzvédelmi szakmai képesítéssel vagy veszélyes ipari védelmi ügyintézői képesítéssel rendelkezik.

b) Létfontosságú rendszerek és létesítmények üzemeltetői által foglalkoztatott szakemberek

A létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről szóló 2012. évi CLXVI. törvény (Lrtv.) 6.§ (7) bekezdésében előírja, hogy az európai létfontosságú rendszerelem vagy a nemzeti létfontosságú rendszerelem üzemeltetője gondoskodik a biztonsági összekötő személy foglalkoztatásáról, és folyamatosan biztosítja a tevékenységéhez szükséges feltételeket. A biztonsági összekötő személy feladata a kapcsolattartás az üzemeltető és a kijelölési eljárásban részt vevő hatóságok, szakhatóságok között. Biztonsági összekötőnek az a büntetlen előéletű személy jelölhető ki, aki kormányrendeletben meghatározott képzettséggel rendelkezik. [5]

Véleményem szerint e személy az adott gazdálkodó szervezetnél biztonsági vezetői (például biztonsági igazgatói, egészség-, biztonság-, környezet vezetői stb.) beosztást tölthet be.

Az Lrtv. végrehajtásáról szóló 65/2013. (III. 8.) Korm. rendelet (Lrtv. Vhr.) 5. fejezete foglalkozik a biztonsági összekötő személy képzési követelményeivel. A rendelet 6.§ (2) bekezdése szerint a biztonsági összekötő személynek, az adott ágazatnak megfelelő szakirányú végzettséggel kell rendelkeznie. [6]

A biztonsági összekötő személynek, az adott ágazatnak megfelelő szakirányú végzettség mellett rendelkeznie kell:

- védelmi igazgatási vagy rendészeti igazgatási szakon szerzett felsőfokú végzettséggel,
- tűzvédelmi, iparbiztonsági, polgári védelmi szakmai irányú rendészeti szervezői szakképzéssel, vagy ezzel egyenértékű végzettséggel,
- iparbiztonsági szaktanfolyami végzettséggel,
- iparbiztonsági szakon szerzett felsőfokú végzettséggel, vagy
- a katasztrófavédelem hivatásos szerveinél legalább 5 év iparbiztonsági szakterületen szerzett gyakorlattal.

A fentiekben előírt végzettségi követelmények alól a korábban rendvédelmi szerv által, a rendvédelmi szerv alaptevékenységébe tartozó feladatok ellátása körében legalább öt évig foglalkoztatott, felsőfokú végzettségű személy mentesül. A rendelet 13.§ (3) bekezdése alapján 2018. július 1-jén lép hatályba a rendelet 17.§-a szerinti végzettségi követelmény, amely alapján a biztonsági összekötő személynek, az adott ágazatnak megfelelő szakirányú végzettség mellett rendelkeznie kell iparbiztonsági szakon szerzett felsőfokú végzettséggel, vagy a katasztrófavédelem hivatásos szerveinél legalább 5 év iparbiztonsági szakterületen szerzett gyakorlattal.

c) Veszélyes áru szállítással foglalkozó gazdálkodó szervezetek szakemberei

A veszélyes áru közúti szállítására vonatkozó képzési követelményeket a közlekedési ágazati jogszabályok tartalmazzák, amelyek a következők:

- a közúti járművezetők és a közúti közlekedési szakemberek képzésének és vizsgáztatásának általános szabályairól szóló 179/2011. (IX. 2.) Korm. rendelet;
- a közúti járművezetők és a közúti közlekedési szakemberek képzésének és vizsgáztatásának részletes szabályairól szóló 24/2005. (IV. 21.) GKM rendelet;
- a Veszélyes Áruk Nemzetközi Közúti Szállításáról szóló Európai Megállapodás (ADR) „A” és „B” Mellékletének belföldi alkalmazásáról szóló 61/2013. (X. 17.) NFM rendelet, illetve a
- veszélyesáru-szállítási biztonsági tanácsadóról szóló 25/2014. (IV. 30.) NFM rendelet előírásainak figyelembevételével. [7]

A biztonsági tanácsadóról szóló NFM rendelet 3.§ (1) bekezdése szerint a veszélyes áruk vasúti, közúti vagy belvízi szállításával kapcsolatos tevékenységet végző vállalkozás vezetésére jogosult személy köteles a rendeletben foglaltaknak megfelelően legalább egy tanácsadót írásban kinevezni. [8] A tanácsadó képzettségi követelményeit a fenti képzési és vizsgáztatási ágazati jogszabályok tartalmazzák.

Az alap biztonsági tanácsadói szaktanfolyamra az jelentkezhet, aki felsőfokú végzettséggel rendelkezik és legalább két évig veszélyesáru-szállítással kapcsolatos feladatot látott el, középfokú végzettséggel rendelkezik és legalább öt évig

veszélyesáru-szállítással kapcsolatos feladatot látott el vagy az ADN-nel, ADR-rel vagy RID-del kapcsolatos hatósági feladatot lát el.

Ezen túl az OKJ-képzés keretéből a közelmúltban kikerült ADR veszélyesáru-szállítási ügyintézői képzést említhetjük meg. A veszélyesáru-szállítási tanácsadói képzésnek van kiegészítő vasúti és belvízi ágazatra érvényes tanácsadói változata is, amelyekre ugyanazok a képzési és vizsgáztatási szabályok tartoznak.

d) Nukleáris baleset-elhárítás területén dolgozók

Az atomenergiáról szóló 1996. évi CXVI. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról 16/2000. (VI.8.) EüM rendelet 4. számú mellékletében foglaltak szerint az atomenergia alkalmazása körében szervezett munkavégzés, valamint bármely egyéb jogviszony alapján végzett munkatevékenységet végzőket a tevékenység jellegéből fakadó kockázat mértékétől függően az alábbi fokozatú sugárvédelmi vizsgaköteles képzésben és ötévenként továbbképzésben kell részesíteni. A képzésre kötelezettek tevékenységüktől függően alapfokozatú, sugárvédelmi képzés, bővített fokozatú és átfogó fokozatú képzésben kell, hogy átessenek.

Az üzemeltetői oktatási és képzési követelményeknek egyen szintűnek kell lenni a hatósági szakemberekkel szemben támasztottakkal, ezért a gazdálkodó szervezeteknek – a biztonsági célkitűzéseikben foglaltak szerint – célszerű részt venni a felsőfokú szakképzésben (szervezői képzésben), vagy a felsőoktatási alap- és mesterképzésben is.

Sugárvédelmi képzésre	Képzésre és továbbképzésre kötelezettek köre
Alapfokú 8 óra	Sugárveszélyes tevékenységhez kapcsolódó munkakört töltenek be, de sugárforrással nem dolgoznak.
Bővített fokozatú 24 óra	a) az ionizáló sugárzást alkalmazó ipari, orvosi, radiológiai munkaterületen – beleértve a nyitott, vagy zárt sugárforrást felhasználókat is – dolgoznak, a sugárforrást önállóan kezelik, illetőleg ilyen munkakört felügyelnek, b) ionizáló sugárforrást esetenként alkalmazó egészségügyi munkahelyen dolgoznak.
Átfogó fokozatú 40 óra	a) az ionizáló sugárzás fokozott sugárterhelés kockázatával járó önálló, továbbá vezető munkakörben dolgoznak, illetőleg ilyen felügyelnek, vagy sugárbiztonsági szempontból ellenőriznek, b) sugárveszélyes munkahelyek sugárvédelmét tervezik, vagy az ilyen terveket sugárvédelmi szempontból elbírálják, c) egészségügyi munkahelyen ionizáló sugárzást alkalmazó terápiás eljárást terveznek, irányítanak, illetőleg sugárvédelmi szempontból felügyelnek, d) a sugárveszélyes munkahelyek hatósági ellenőrzését végző személyeknek, e) sugár-egészségügyi és sugárvédelmi szakértői tevékenységet folytatóknak, f) bővített vagy ennél magasabb fokú sugárvédelmi tanfolyamokon oktatnak és vizsgáztatnak, g) nukleárisbaleset-elhárítás területén intézkedési joggal felruházott vezetők, akik veszélyhelyzetben végzett tevékenységekre adhatnak utasítást.

1. táblázat: Sugárvédelmi képzések
(a szerző saját alkotása)

Hatósági képzési és végzettségi igények áttekintő értékelése

Az iparbiztonsági képzési és végzettségi igényeket szintén a négy alapvető iparbiztonsági szakterület vonatkozásában vizsgálom. Nem választom külön a iparbiztonsági felügyelői és vezetői munkakörökben dolgozó személyek képzettségi követelményeit, mivel a szakterületi feladatok azonos súllyal terhelik a vezetői és a beosztotti állományt is. Szakterületenként, és egyes konkrét felügyelői beosztásokban természetesen egyfajta szakmai specializáció szükséges.

A továbbiakban kizárólag az iparbiztonsági szakterületi szakemberekkel szemben támasztott alapvető képzettségi és végzettségi igényeket tárom fel. E követelményeknek történő megfelelést a BM OKF Humán Szolgálata ellenőrzi.

a) Veszélyes üzemek szakterület munkatársai, veszélyes üzemi hatósági felügyelők

Jelen dolgozatban a továbbiakban részletesen értékelt jogszabályban rögzített hatósági és katasztrófavédelmi feladatok ellátásához a veszélyes üzemek szakterület munkatársainak és a veszélyes üzemi hatósági felügyelőknek a következő kompetenciával kell rendelkezni:

- Ismerje a veszélyes ipari üzemekben és a veszélyes áru szállítás során előforduló veszélyes anyagok és áruk azonosításának szabályait, amely alapján képes legyen az adott telephely veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről szóló szabályozás szerinti azonosítására, valamint a veszélyes áru szállítási eseménynél kiszabaduló veszélyes anyag jelenlétében történő beavatkozáshoz használatos adatbázisok kezelésére, és a szükséges baleset-elhárítási és lakosságvédelmi intézkedések bevezetésére.
- A felügyelő képes legyen továbbá az alábbi műszaki szakfeladatok teljesítésére:
 - > Az üzemeltető által a biztonsági jelentésben (elemzésben) bemutatott veszélyes ipari üzem által okozott veszélyeztetettség minősítésének, valamint a lehetséges súlyos ipari baleset következményeinek hatósági kockázattertelő eszköz segítségével történő ellenőrzésére, értékelésére, illetve kockázatcsökkentő intézkedések meghatározására, valamint a vizsgálati eredmények hatósági eljárási rendben történő rögzítésére.
 - > A biztonsági jelentésben (elemzésben) bemutatott veszélyes ipari üzem által okozott veszélyeztetettség valóságtartalmának üzem telephelyén történő helyszíni ellenőrzésére, valamint az üzem (biztonsági) irányítási rendszerére és belső védelmi tervének végrehajthatóságára kiterjedő hatósági ellenőrzés lefolytatására, és az eredmények hatósági eljárási rend szerinti feldolgozására és rögzítésére.
 - > Valamennyi veszélyesanyag-osztályra vonatkozó súlyos ipari baleseti eseménysoron alapuló veszélyes ipari üzemi belső védelmi terv megfeleltetésének jogszabályi követelmények szerinti minősítésére és a vizsgálati eredmények hatósági eljárási rendben történő rögzítésére.
 - > Az adott veszélyes ipari üzem által veszélyeztetett település külső védelmi tervének elkészítésére és annak alkalmazását ellenőrző gyakorlat előkészítésére, levezetésre és a végrehajtás ellenőrzésére és minősítésére.

- > A veszélyesáru-szállítási szabályozást sértő cselekmény (mulasztás) hatósági ellenőrzéssel történő feltárására, a kapcsolódó hatósági ellenőrző eszközök, módszertan és adatbázisok alkalmazására, valamint a szankcionálási eljárás jogi és hatósági szabályozás szerinti lefolytatására, és az adott eljárásban benyújtott fellebbezés hatósági eljárás szerinti elbírálására.

A veszélyes üzem hatósági felügyelőiről és hatósági szakemberekkel szemben támasztott képzettségi és végzettségi igényekről első alkalommal a 2001-évben a Környezetvédelmi Minisztérium szervezésében lebonyolított 96/82/EK Tanácsi irányelv harmonizációját elősegítő Phare Twinning „A” Project (98/IB/EN-01-SP 5) adott útmutatót. A projektjelentés szerint veszélyes üzemi felügyelői beosztás betöltéséhez mérnöki végzettség, kockázatelemzési tanfolyam, környezetirányítási rendszerek (KIR) auditori tanfolyama, ötéves hatósági jogalkalmazási gyakorlat szükséges.

A felügyelők felvétele és képzése e követelmények szerint folyt a szabályozás végrehajtási időszakában. Ennek megfelelően a felügyelők műszaki egyetemi vagy tűzvédelmi mérnöki végzettséggel kerültek felvételre. A felügyelők háromhetes „súlyos balesetek elleni védekezés” tanfolyamon kívül háromhetes kockázatelemzési, egyhetes kockázatelemzési szoftver kezelői, egyhetes KIR auditori felkészítést kaptak. A hatóságnál és a szakhatóságnál összesen kb. 30 fő rendelkezett ilyen felkészültséggel.

A 2012. évben a BM OKF területi szerveinél beosztásba helyezett felügyelők és hatósági szakemberek többsége ilyen szintű képzést még nem kapott, illetve nem rendelkeznek a feladatok biztonságos ellátásához szükséges 3–5 éves szakmai (hatósági) gyakorlattal. Véleményem szerint a szervezői jellegű képzések mérnöki alapvégzettség nélkül nem adnak kellő minőségű felkészültséget e kiemelten bonyolult technológia rendszerekkel foglalkozó többségében mérnöki szakfeladat ellátására.

A biztonsági irányítási rendszer működtetéséhez szükséges, üzemeltetőkkel szemben támasztott képesítési követelményeknek történő hatósági megfelelés minimumkövetelmény. Ennek megfelelően a hatósági szakembereknek a biztonsági dokumentációt készítő gazdálkodó szervezetnél megadott képzettségi követelménynek és gyakorlati tapasztalatnak kell eleget tenni. Az újonnan beosztásba helyezett felügyelőknek célszerű a „veszélyes ipari védelmi ügyintézői” képzésnek megfelelő alaptanfolyamot elvégezni.

A fentiek alapján a hatósági veszélyes üzemi felügyelők képzettségi követelményeként az alábbiak határozhatók meg:

- felsőfokú műszaki végzettség;
- felsőfokú katasztrófavédelmi, polgári védelmi vagy tűzvédelmi szakmai képesítéssel és a
- a hatósági szakterületen legalább ötéves szakmai gyakorlattal;
- háromhetes kockázatkezelési és elemzési szaktanfolyam, egyhetes KIR auditori felkészítés, egyhetes kockázatelemzési szoftver kezelői tanfolyam vagy
- az NKE katasztrófavédelmi szak iparbiztonsági szakirányán, vagy a KOK rendészeti szervező iparbiztonsági szakirányán szerzett oklevél.

A felsőfokú műszaki végzettséggel rendelkezőknek szaktanfolyami végzettségeket kell szerezni, vagy ugyancsak iskolarendszerű képzésen kell átesni. Minden esetben fontos továbbá a legalább egyhetes kockázatelemzési szoftverkezelői tanfolyam

elvégzése. Nem műszaki végzettségű katasztrófavédelmi szakemberek e beosztásokba helyezése az iparbiztonsági szakfeladatok ellátására jelentős kockázattal járhat.

b) Létfontosságú rendszerekkel és létesítményekkel foglalkozó hatósági szakemberek

Az Lrtv. Vhr.-ben végrehajtási rendeleteiben a katasztrófavédelem részére meghatározott feladatok ellátása főként szervezői jellegű ismereteket igényelnek. A biztonság összekötő személy képzési követelményei kiválóan alkalmazhatók. Azonban, ha ágazati hatóságnál kell feladatot ellátni, akkor mindenképpen szükséges az adott ágazatnak megfelelő szakirányú végzettség, amelyet ágazati végrehajtási rendeletben pontosan megadnak.

2018. július 1. után, az adott ágazatnak megfelelő szakirányú végzettség mellett, a hatósági ügyintézőnek is rendelkeznie kell iparbiztonsági szakon szerzett felsőfokú végzettséggel, vagy a katasztrófavédelem hivatásos szerveinél legalább 5 év iparbiztonsági szakterületen szerzett gyakorlattal. [9]

c) Veszélyes áru szállítás ellenőrzésével és a bírsággal foglalkozó gazdálkodó szervezetek szakemberei

A veszélyesáru-szállítási hatósági tevékenység végzéséhez – a BM OKF 13 éve alkalmazott belső szabályozása alapján – szükséges a korábbi OKJ-s „ADR veszélyesáru-szállítási ügyintézői” szakképzettség. A képzettségi követelményeket a KOK veszélyesáru-szállítási katasztrófavédelmi ellenőri képzésben rögzített bemeneti követelmény határozza meg elsősorban, amely legalább érettségi bizonyítványt és középfokú tűzoltó-, polgári védelmi-, vagy katasztrófavédelmi végzettséget és hivatásos szolgálati jogviszonyt ír elő. Ez természetesen visszalépés a korábban alkalmazott gyakorlattól, amely szerint az ellenőrnek felsőfokú végzettségűnek kellett lennie.

A hatósági jogalkalmazási tapasztalatok alapján, e képzettségen túl, a központi szerv szakirányítói állományának, a főfelügyelőknek és a hatósági szervezetenként legalább 1-1 főnek vasúti, közúti és belvízi ágazatra érvényes veszélyesáru-szállítási tanácsadói képzettséggel ajánlott rendelkeznie. E követelményeket kell teljesíteniük az oktatóknak és vizsgáztatóknak is.

A fent említett követelményeknek valamennyi nem csak ellenőrzést, hanem hatósági ügyintézést végző munkatársnak meg kell felelni.

d) A nukleáris baleset-elhárítás területén dolgozók

Jelenleg az iparbiztonsági szakemberek képzését a bővített fokozatú sugárvédelmi tanfolyamokon végzik, amely a katasztrófavédelem feladatainak megfelelő felkészültséget ad. A főfelügyelőknek és oktatóknak ajánlott ezen túl az átfogó minősítésű tanfolyami végzettség.

A képzési igényekkel kapcsolatos következtetések

Az üzemeltetői és hatósági képzettségi igényeket alapvetően a jogszabályi követelmények, a feladat- és hatáskörök elemzése, valamint a jogalkalmazási gyakorlat alapján azonosítottam, amellyel kapcsolatban a következő általános követelményeket fogalmazom meg:

- Az üzemeltetői oktatási és képzési követelményeknek egyenszilárdságúnak kell lenni a hatósági szakemberekkel szemben támasztottakkal, ezért a gazdálkodó szervezetek kijelölt szakértőinek – a biztonsági célkitűzéseikben foglalt mértékben – célszerű részt venni a felsőfokú szakképzésben (szervezői képzésben), vagy a felsőoktatási alap- és mesterképzésben is.
- A veszélyesüzem-felügyelői beosztás betöltéséhez szükséges a felsőfokú műszaki (mérnöki) végzettség, az NKE és a KOK iparbiztonsági képzése, amelyet konkrét jogi szabályozás hiányában kiválthatnak a BM OKF egyedi szaktanfolyamai.
- A veszélyesáru-szállítás ellenőrzését végző állománynak a „az ADR veszélyesáru-ügyintézői” szintű képzettséggel, míg a vezető felügyelőknek és a másodfokú hatósági szakértőknek biztonsági tanácsadói végzettséget célszerű szerezniük. A KOK veszélyesáru-szállítási ellenőri képzése kiváltja a korábbi OKJ-s képzést.
- A létfontosságú rendszerekkel és létesítményekkel foglalkozó hatósági szakemberek képzettségi szintjét a biztonsági összekötő személy képzettségéhez kell igazítani.
- 2018. július 1-ig a KOK szaktanfolyama, azután pedig kizárólag az NKE iparbiztonsági képzése vagy az 5 éves iparbiztonsági szakmai gyakorlat lehet kivétel.
- A nukleáris baleset-elhárítás területén dolgozóknak a bővített fokozatú sugárvédelmi képzésben kell részesülni, a vezető hatósági szakértők és oktatók részére ajánlott az átfogó szintű tanfolyami végzettség is.

A képzést végző intézményekkel és személyekkel szemben támasztott követelmények

A jelen cikk első felében elvégzett – a veszélyes üzemekkel és szállítással kapcsolatos képzésekre és a képzési igényekre vonatkozó – elemzés alapján az alábbi táblázatba foglalt képzést végző intézményekkel és személyekkel szembeni alapkövetelményeket lehet megadni:

A létfontosságú rendszerek és létesítményekkel kapcsolatos képzés esetében célszerű, ha a képzést végző szervezet oktatói legalább a biztonsági összekötő személy esetében meghatározott jogszabályi képesítési követelményeknek megfelelnek. Nukleáris baleset-elhárítással kapcsolatos képzés esetében, annak speciális volta miatt, különleges követelmény lehet az átfogó sugárvédelmi végzettség, felsőfokú szakirányú végzettség (radiokémikus mérnök).

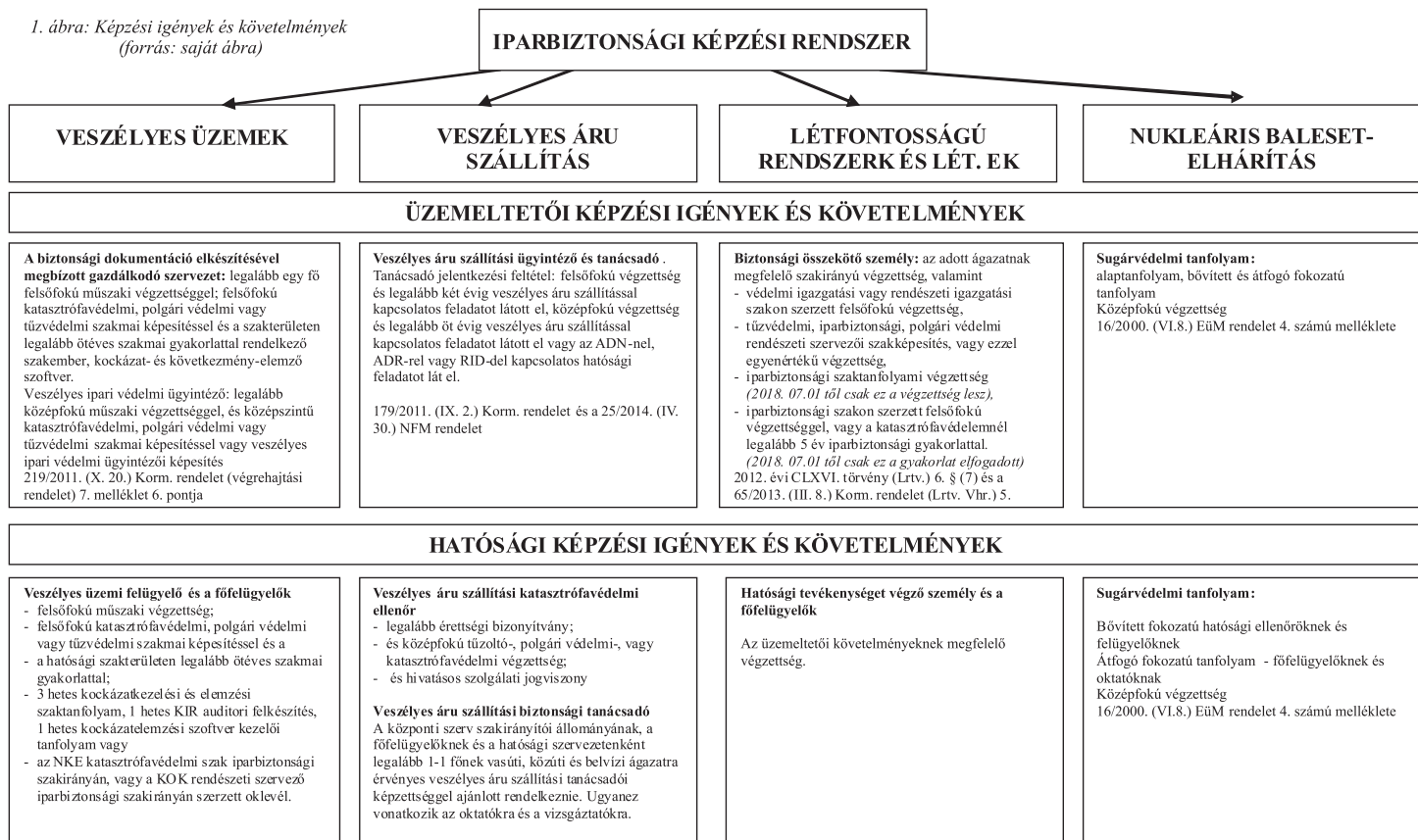
Képzési terület	Képzés és vizsgáztatás személyi feltételei	A képzés tárgyi feltételei	A képzést végző szervezet szakmai megfelelése
Veszélyes üzemek	<p>1. Legalább 3 fő felsőfokú műszaki végzettséggel rendelkező, legalább 5 éves veszélyes ipari szakértői szakmai és oktatási gyakorlattal (vagy hatósági gyakorlattal) rendelkező oktató.</p> <p>2. A katasztrófavédelmi hatóság által alkalmazott Phast Risk 6.53. kockázat- és következmény-elemző szoftver alkalmazói tanfolyam.</p> <p>3. Legalább 1 főnél felsőfokú katasztrófavédelmi, polgári védelmi vagy tűzvédelmi szakmai képesítés.</p>	<p>A képzést végző szervezet által kidolgozott, valamennyi résztvevő részére biztosított elektronikus és nyomtatott úton előállított tananyag, amely tartalmazza a hatályos magyar jogszabályokat és a katasztrófavédelmi hatóságok belső szabályozóit, ellenőrzési segédleteit és a hatósági szoftver (PhastRisk 6.53.) használati utasítását.</p>	<p>Legalább egy a képzés tárgyának megfelelő kockázat- és következményelemző tanfolyam és vizsga megszervezése.</p> <p>Legalább 10 darab – a katasztrófavédelmi hatóság által elfogadott – veszélyes üzem biztonsági dokumentációja.</p>
Veszélyes áru-szállítási	<p>1. Legalább 3 fő főfoglalkozású felsőfokú végzettséggel rendelkező oktatóval, aki</p> <ul style="list-style-type: none"> - a közúti, vasúti vagy belvízi közlekedési alágazatok árucsoportjaira (1–9. osztály) hatályos bizonyítvánnyal igazolt veszélyes áruszállítási biztonsági tanácsadói végzettséggel, illetve - az adott közlekedési alágazatnak megfelelő legalább 5 éves veszélyes áruszállítási tanácsadói szakmai (vagy hatósági) és oktatási gyakorlattal rendelkezik. <p>2. Legalább 1-1 fő közlekedésmérnöki, pedagógus felsőfokú végzettséggel, foglalkozásvezetői jogosultságu és iskolavezetői végzettségű.</p>	<p>1. A képzést végző szerv által kidolgozott, valamennyi résztvevő részére biztosított elektronikus és nyomtatott úton előállított tananyaggal, amely tartalmazza a hatályos magyar jogszabályokat és a katasztrófavédelmi hatóságok belső szabályozóit, ellenőrzési segédleteit és ellenőrzési segédprogramjainak használati utasítását.</p> <p>2. Valamennyi szaktanfolyami résztvevő részére – az adott szállítási alágazathoz tartozó – elektronikus és nyomtatott úton előállított hatályos veszélyes áru szállítási szabályzat (ADR; RID; ADR; SZMG SZ; ICAO-TI és IMDG Code).</p>	<p>1. A közúti, vasúti vagy belvízi közlekedési alágazatok árucsoportjaira (1–9. osztály) érvényes a veszélyes áru szállítási tanácsadói tanfolyami és vizsgaszervezői jogosultságról szóló NKH engedély.</p> <p>2. A veszélyes áru légi szállítási képzéseknél az IATA-DGR 1-12 Cat. légi szállítási tanfolyami és vizsgaszervezői jogosultságról szóló érvényes licence.</p> <p>3. A veszélyes áru belvízi szállítási képzéseknél az IMDG-Code tengeri veszélyes áruszállítási tanfolyami és vizsgaszervezői jogosultság</p> <p>4. Szállítási alágazatonként legalább egy legalább 10 fős az adott szállítási alágazathoz tartozó veszélyes áruszállítási biztonsági tanácsadói tanfolyam és vizsga eredményes megszervezése.</p>

2. táblázat: Képzést végzőkkel szembeni követelmények
(a szerző saját alkotása)

Az Iparbiztonsági képzési igények és követelmények rendszerezése

Az iparbiztonsági üzemeltetői és hatósági területen jelentkező képzési igényeket és követelményeket a következő ábra mutatja:

1. ábra: Képzési igények és követelmények
(forrás: saját ábra)

Összegzés és következtetések

Jelen cikkben az iparbiztonsági jog-, intézmény- és eszközrendszer hatékony működtetéséhez szükséges személyi feltételek azonosítását követően rendszerbe foglaltam az iparbiztonsági személyi állomány és az üzemeltetői szakértők magas szintű felkészültségéhez szükséges képzési és továbbképzési rendszert.

Szakmai javaslatokat tettem egyrészt az iparbiztonsági szakterületen dolgozók képzettségi követelményeire, másrészt az iparbiztonsági képzési rendszer minőségbiztosításának további erősítése érdekében az képzést végző személyek végzettségi és képesítési követelményeire.

Az eredmények a katasztrófavédelem szakmai tevékenységében, valamint a képzési- és továbbképzési rendszerben egyaránt felhasználhatók.

IRODALOMJEGYZÉK

- [1] Kátai-Urbán L.: Establishment and Operation of the System for Industrial Safety within the Hungarian Disaster Management. ECOTERRA: JOURNAL OF ENVIRONMENTAL RESEARCH AND PROTECTION (ISSN: 1584-7071) 11: (2) pp. 27–45. (2014)
- [2] Bognár Balázs, Vass Gyula, Kozma Sándor: A BM OKF Országos Iparbiztonsági Főfelügyelőség szakterületeinek bemutatása. Új Magyar Közigazgatás, 2012/6. szám pp.19–27., Budapest
- [3] Kátai-Urbán Irina, Vass Gyula: Hazardous Activities in Hungary – in terms of Industrial Safety. ACADEMIC AND APPLIED RESEARCH IN MILITARY SCIENCE 13:(1) pp. 141–154. (2014)
- [4] Kátai-Urbán Irina, Bleszity János: Hazardous Establishments as National Risks. BOLYAI SZEMLE XXIII.:(2) pp. 112–118. (2014)
- [5] Bognár Balázs; Kátai-Urbán Lajos; Vass Gyula: A létfontosságú rendszerek és létesítmények védelméről szóló szabályozás végrehajtása Magyarországon. BOLYAI SZEMLE (ISSN: 1416-1443) XIII.: (2) pp. 105–111. (2014)
- [6] Bleszity János, Kátai-Urbán Lajos: Подготовка специалистов в области промышленной безопасности в Венгрии: Training of Specialists in the Field of Industrial Safety in Hungary POZHARY I CHREZVYCHAJNYE SITUACII: PREDOTVRASHENIE LIKVIDACIA 11:(2) pp. 53–58. (2014)
- [7] Kátai-Urbán Lajos, Kiss Enikő: A veszélyes áru belvízi szállításával kapcsolatos katasztrófavédelmi feladatok végrehajtási tapasztalatainak értékelése. HADMÉRNÖK IX:(1) pp. 81–87. (2014)
- [8] Janos Bleszity; Lajos Katali-Urban; Zoltan Grosz: Disaster Management in Higher Education in Hungary ADMINISTRATIVA UN KRIMINALA JUSTICIJA – LATVIJAS POLICIJAS AKADEMIJAS TEORETISKI PRAKTISKS ZURNALS (ISSN: 1407-2971) 67: (2) pp. 66–70. (2014)
- [9] Kátai-Urbán Irina, Vass Gyula: Veszélyes tevékenységek osztályozása és áttekintő értékelése Magyarországon BOLYAI SZEMLE XXIII.:(1) pp. 70–87. (2014)